

AHOL STEINMETZ KAPITÁNY UTOLSÓ ÉJSZAKÁJÁT TÖLTÖTTE

Dankó Gyulának cseréptetejű üvegerandás kis házáat dermedt gyümölcsfák veszik körül. Innen, ebből az ecseri házból indult el 1944. december 28-án éjjel Steinmetz kapitány utolsó útjára.

Nyikorog a kapu, amikor belépünk. Az öreg Dankó bácsi, MÁV nyugdíjas, ott ül a konyhában, a kályha mellett.

— Hát igen — mondja lassan, elgondolkozva —, itt lakott. Tíz esztendő múlt el azóta, hogy a községünkbe érkeztek a felszabadító csapatok, s mi újra kimehettünk az utcára, a pincerabság után. Másnap találkoztam a kapitánnyal.

Magyarul szólal meg a szovjet kapitány

— Rokonainknál voltunk látogatásban a sógorommal, s hazafelémeket a főutcán egy fiatal szovjet kapitány jött velünk szembe másodmagával. Vállas, szikár fiatalember volt a kapitány. Köszöntöttük. Tiszta magyar kiejtéssel válaszolt s elnevezte magát, mert úgy meglepődöttünk szaván, hogy alig akartunk hinni a fülünknek. Aztán megkérdezte, hol kaphatna szállást. Összenéztünk a sógorommal és mindjárt felajánlottuk egyik szobánkat. Velünk jött, megnézte a lakást, ott is maradt. Alighogy lerakodott a szobában, kijött hozzánk, bennünket meg nem kellett biztatni: ostromoltuk a kérdéseinkkel feleségem is, sógorom is, meg én. Hogyisne, mikor olyan egyszerű érzés volt egy szovjet tiszttel anyanyelvünkön beszélgetni. Fáradt lehetett a kapitány, de azért szívesen felelt mindenre, amit kérdeztünk. Újságokat húzott elő a zsebéből, cikkeket olvasott fel és azonnal lefordította. Mondta, hogy hét nyelven beszél. Lestük minden szavát, feleségem meg sóhajtozott nagyokat, a mi nagy fiúnk miatt, aki katona volt. Nem tudtuk, mi van vele. A kapitány megígérte, utánaéz majd a fogolytáborokban. Ezt már nem tehette meg... Mert meggyilkolták a mi kapitányunkat azok... azok a... — Dankó Gyula bácsi keresi a szavakat, kezével a levegőbe csap.

— Akarják megnézni a szobát, ahol lakott?

Néhány lépcső vezet fel a konyhából a kis, ízlésesen berendezett, tiszta szobába. Úgy van minden itt, ahogy akkor volt.

Nem tudunk betelni a szavával

— Ezt az ágyat vetettük meg neki — mutatja Dankó Gyula —, megágyasztunk, de nem aludt benne soha, szegény. Délután fél négy tájt érkezhetett s késő estig mind csak beszélgettünk. Sok kibeszélni valónk volt, mert úgy éreztük hamarosan, hozzánk tartozik, mintha régi barátunk, ismerősünk lett volna. Minket az érdekelt persze leginkább, hogy mikor lesz vége a háborúnak. Biztatott bennünket: hamarosan vége lesz a fasiszták már nem tarthatják magukat sokáig. Apróra cseprőre kikérdezett életünkről, beszélt Moszkváról, a szovjet emberéről, a munkájáról, elmondotta, hogy magyar származású ő is. Pécsen született.

Nem tudunk betelni a szavával. Minden, amit mondott, számunkra új volt s mégis ismerős. Mondta is a feleségem, hogy »Kapitány úr, maga éppen a mi vágyainkat mondja ki«. Nagyon megilletődöttünk voltunk mindnyájan. Olyan különösnek tűnt, hogy itt ül velünk egy fiatal, kedvesarcú szovjet kapitány, s a mi gondjainkról, bajainkról kérdezősködik. Mikor ezt meg is mondtuk neki, mosolygott s amíg élek, nem felejttem el, amit akkor válaszolt. Azt mondta: »Úgy van az, hogy a dolgozó emberek útjai előbb vagy utóbb, de biztosan találkoznak.«

Ismét elhallgat Dankó Gyula, pipáját piszkálgatja. Látjuk, elérzékenyül nagyon. Mentegetőzik is: »Az öregembernek hamar elfutja a szemét a könny, mert gyenge már a szeme« — mondja.

— Sokat beszélgettünk róla azóta is. Többször kint járt nálunk az édesapja, Steinmetz István, aki most a Közlekedésügyi Minisztériumban dolgo-

zik, meg a két nővére is. Hányszor elmondottam én már a nálunk töltött utolsó órák emlékét.

Vártuk virradatig

— Délután fél 4-től este 11-ig beszélgettünk. Ekkor egy orosz katona kopogtatott be, a kapitányt kereste. Láttuk, szolgálatban van, jelentett valamit a kapitánynak, ő felkelt, begombolta a zubbonyát, s mondta, mennie kell.

— Hová? — kérdeztük mindannyian, s valami furcsa, szorongó érzésem támadt. Sajnáltuk volna, ha elmegy tőlünk a kapitány. Ő mintha megérezte volna gondolatainkat, mosolygott biztatón, úgy mondta:

— Nemsokára visszajövök, kérem fűtsenek be a szobámba...

Aztán kilépett az udvarra, elkísértük a kapuig, ott beszállt a reá várakozó gépkocsiba. Induláskor búcsút intett nekünk, mi meg visszamentünk a házba, befűtöttük a kapitány szobáját és egészen virradatig vártunk rá, de nem jött vissza többé.

Másnap feleségem levágta egyetlen megmaradt kakasunkat, hogy ünnepi ebédet készítsen. Elkészült az ebéd, de nem ültünk asztalhoz — a kapitány nélkül. Vártuk. Késő este holtan láttuk viszont. Kedves arca csupa vér volt, golyók tépték a testét...

— Hát ennyit tudok — mondja Dankó Gyula —, meg még azt, hogy sokat olvastam, halottam én háborúkról, de hogy parlamentert meggyilkoltak volna, arról nem hallottam soha. Arra csak német fasiszta gyilkosok voltak képesek.

Fehér zászló géppuskarüzben

1944. december 28-ának éjjelén Steinmetz kapitány a szovjet parancsnokságra ment, ahol megtudta, hogy parlamenterként átviszi a szovjet hadsereg ultimátumát a fasiszta csapatok parancsnokságához. 29-én délelőtt indult el, kocsiján magasra tűzött fehér zászló lobogott. A fasiszták már várták, hiszen előzetesen hangszórókon, röplapokon tudatták a nációkkal és Budapest lakosságával jövetelét. Ugyanebben az időpontban indult el Budaörsről Osztapenko kapitány, a másik szovjet parlamentert is a német

állások felé. Elindultak, hogy megmentse a város békés lakosságának életét, Budapest kiincseit. Fehér zászlót tartottak magasra. Ez a fehér zászló az erősek zászlaja volt. A számbelileg, fegyverzetileg nagy fölényben levő, a várost körülzáró szovjet hadsereg mutatta fel, hogy elkerülje a felesleges vérontást.

A gyilkosok jól ismerték a nemzetközi egyezményeket, jól látták a fehér zászlót, tudták, miért jön a kapitány, de amikor gépkocsija Vecsés határában a német állások elé ért, elhangzott a parancs s géppuskarüz zúdult a parlamenterre. Kolivanov örvetető holtan borult a volánra, Steinmetz kapitány még golyótól találtan is kiugrott az autóból, pár lépést tett még előre, aztán lerogyott, de amíg élet volt benne, magasra tartotta a fehér zászlót a város felé, ahol a pincék mélyén szívszorongva lesték az emberek a híreket.

A budai oldalon Osztapenko kapitányt két magyar tiszt követelésére — alkik később életükkel lakoltak ezért — fogadták a nációk, majd amikor az ultimátumot esztelenül elutasították és Osztapenko kocsiba szállt, hátulról orvul tüzet nyitottak rá.

A gyilkosságban következtetések a fasiszták.

— Csak a gyilkosságban, pusztításban következtések. — Ezt mondogatjuk Dankó Gyulának házában. Egy újság fekszik az asztalon. Belepillantok. A francia parlament ratifikációs vitájáról tudósít az első oldal.

— Már olvastam — válaszolja kérdésünkre Dankó Gyula. — Ismét fel akarják fegyverezni őket.

— Mi a véleménye róla? — Gyalázat — mondja. — Mi tudjuk, hogy milyen gyalázat.

Csapó György

*

Szerdán délután koszorúzás ünnepségeket tartottak Steinmetz és Osztapenko kapitány, a fasiszták által meggyilkolt hős szovjet parlamenterek emlékműveinél.

Vecsésen, a Steinmetz-emlékműnél Fejes Lajos, a XVIII. ker. tanács végrehajtó bizottságának titkára mondott emlékeszédet. Osztapenko kapitány emlékműve előtt Simon József, a XI. kerületi népfőbizottság titkára emlékezett meg a hős szovjet parlamenterről.